

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز حقایق اسلامی

تحت اشراف حضرت آیت الله سید علی میلانی حفظه الله

<http://www.alhaqaeq.org>

نگاهی کوتاه به زندگانی حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام

حضرت عبدالعظیم، معروف به عبدالعظیم حسنی، شاه عبدالعظیم و سیدالکریم، از نوادگان امام حسن مجتبی علیه السلام است که با چهار واسطه به ایشان می‌رسد. طبق نقل تاریخ نویسان حضرت عبدالعظیم عالم، زاهد، عابد و از بزرگان محدثین و مورد اعتماد شیعه در زمان خود به شمار می‌رود. ستایش‌هایی که ائمه معصومین علیهم السلام از وی به عمل آورده‌اند، نشان‌دهنده شخصیت علمی و مورد اعتماد بودن اوست. محل قبر و حرم ایشان در شهر ری از توابع تهران قرار دارد که مورد توجه شیعیان است.

بر اساس آنچه در تاریخ تولد و وفات حضرت عبدالعظیم (علیه السلام) نقل شده، ایشان دوران حیات پنج امام از امامان اهل بیت علیهم السلام یعنی امام کاظم علیه السلام تا امام عسکری علیه السلام را درک کرده و آنچه قطعی و مسلم است، ایشان محضر امام جواد علیه السلام و امام هادی علیه السلام را درک نموده و از آنها احادیث فراوانی نقل کرده است.

شرح حال و کثرت روایات

بخش قابل توجهی از کتاب هایی که در شرح حال حضرت عبدالعظیم علیه السلام تألیف شده اند ، به

روایاتی اختصاص یافته که در سلسله سند آنها قرار گرفته است ، مانند:

کتاب جنّات النعیم ، ۶۰ روایت ؛ روح وریحان ، ۵۷ روایت ؛ التذکرة العظیمیة ، ۴۰ روایت ؛ عبدالعظیم

الحسنی حیاتة و مسنده ، ۷۸ روایت ؛ مسند حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام - که در مجموعه آثار کنگره

حضرت عبدالعظیم علیه السلام به چاپ رسیده - ، یکصد و بیست روایت.

اما باید توجه داشت که آنچه بیان کردیم ، تمامی روایات حضرت عبدالعظیم علیه السلام نیستند بلکه

صاحب بن عباد ، ایشان را « کثیرالحديث و الروایة » توصیف کرده و در رساله کوتاه خود ، ایشان را چنین

توصیف نموده:

ذو ورع و دین ، عابد معروف بالامانة و صدق اللهجة ، عالم بامور الدین ، قائل بالتوحید و العدل

، کثیر الحديث و الروایة^۱

[عبدالعظیم] شخصی پرهیزگار و دیندار بود . اهل عبادت بود و به امانتداری و راستگویی شهرت داشت.

به امور دینی دانا بود ، توحید و عدل را باور داشت و بسیار حدیث و روایت [از اهل بیت علیه السلام] نقل می

کرد.

کتاب خطب امیرالمؤمنین و کتاب یوم و لیلة از جمله مصنّفات ایشان است ، و بر این اساس باید گفت

بسیاری از روایات حضرت عبدالعظیم علیه السلام به دلایل مختلف به ما نرسیده اند.

---

^۱شناخت نامه حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام و شهرری / مجموعه رساله های خطی و سنگی : ص ۲۱ (رساله « رساله فی فضل

عبدالعظیم علیه السلام » ، صاحب بن عبّاد)

صاحب بن عباد در رساله‌ای که در شرح حال حضرت عبدالعظیم (علیه السلام) نوشته^۲، در توصیف علمی ایشان

آورده‌اند:

ابو تراب رویانی، روایت کرد که شنیدم ابوحماد رازی می گفت: خدمت امام هادی علیه السلام درسامرا رسیدم و مسائلی از حلال و حرام از ایشان پرسیدم. امام به پرسش های من پاسخ داد و هنگامی که خواستم از ایشان خدا حافظی کنم به من فرمود:

یا اباحماد اذا اشکل علیک شیء من امر دینک فاسئل عنه من عبدالعظیم الحسنی و اقرئه مّتی السلام^۳

ای اباحماد! هرگاه مشکلی از امور دینی برایت پیش آمد، جواب مشکل خود را از عبدالعظیم حسنی بخواه و سلام مرا به او برسان).

این تعبیر، به روشنی نشان می دهد که حضرت عبدالعظیم (علیه السلام) در عصر خود، عالم توانمندی بوده که بر اساس اصول و قواعدی که از اهل بیت علیهم السلام در اختیار داشته، می توانسته دیدگاه های اسلام ناب را در زمینه های مختلف اعتقادی و عملی، استخراج کند و به پرسش های مردم پاسخ گوید.

بنابراین، ایشان تنها یک محدّث و راوی احادیث اهل بیت علیهم السلام نبوده است؛ بلکه از علمای بزرگ خاندان رسالت بوده که پس از معصومان، توان پاسخگویی به مسائل علمی را داشته و توانمندی علمی اش مورد تأیید و تصدیق امام هادی علیه السلام قرار گرفته است.

^۲ این رساله در سال ۵۱۶ ق، به خط یکی از بنی بابویه نگارش یافته

^۳ شناخت نامه حضرت عبدالعظیم حسنی (علیه السلام) و شهر ری، مجموعه رساله های خطی و سنگی، ص ۲۳، رساله «رساله فی فضل عبدالعظیم (علیه السلام)» صاحب بن عباد.

ثواب زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام

مرحوم میرداماد استرآبادی از علمای برجسته عصر صفوی درباره ایشان می نویسد:

في فضل زيارته روايات متظافرة وقد ورد من زار قبره وجبت له الجنة^٤

احادیث بسیار در فضیلت زیارت عبد العظیم روایت شده و وارد شده که هر که زیارت کند قبر او را بهشت

بر او واجب شود.

شیخ صدوق در ثواب الاعمال درباره ثواب زیارت ایشان به روایتی مهم اشاره می کنند و می نویسند:

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ قَالَ حَدَّثَنَا حَمْرَةُ بْنُ الْقَاسِمِ الْعَلَوِيِّ رَه قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ
عَمَّنْ دَخَلَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَادِي مِنْ أَهْلِ الرَّيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيِّ
عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ قُلْتُ زُرْتُ الْحُسَيْنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ زُرْتَ قَبْرَ عَبْدِ الْعَظِيمِ عِنْدَكُمْ
لَكُنْتَ كَمَنْ زَارَ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ.^٥

این دو روایت در ثواب زیارت حضرت عبدالعظیم که یکی ثواب بهشت و دیگری ثواب زیارت اباعبدالله

الحسین علیه السلام را دارد نشان دهنده جایگاه عظیم و بی بدیل ایشان در میان علمای شیعه می باشد.

معرفت به امام زمان علیه السلام

نکته مهم و قابل توجه که باعث می شود فردی به این جایگاه برسد ، معرفت به امام زمان خود و به تبع آن

اطاعت از ایشان می باشد که باعث می شود افرادی مثل حضرت عبدالعظیم حسنی به جایی برسند که امام

^٤الرواشح السماوية في شرح الاحاديث الامامية جلد : ١ صفحه : ٥١

^٥ثواب الأعمال و عقاب الأعمال جلد : ١ صفحه : ٩٩

هادی علیه السلام درباره او بفرماید «یا ابا القاسم! أنتَ ولینا حقاً» که این بیان کننده این است که حضرت عبدالعظیم فقط مدعی تشیع نبود بلکه به حقیقت یار و یاور امامت بود و امام هادی علیه السلام با این کلام خود مهر تاییدی بر این ادعای او زدند.

عرضه اعتقادات به امام علیه السلام

سنت عرضه دین به معنای ارائه کردن عقیده، و اندیشه دینی بر امام معصوم علیه السلام و دریافتن راستی یا کاستی آن است.

این عمل مبارک در گذشته‌های دور، به ویژه در عهد پیش از غیبت کبری نسبتاً معمول بود. یکی از افرادی که به این سنت عمل کرده جناب عبدالعظیم حسنی می باشد که با عرضه دین خود در محضر امام هادی علیه السلام مهر تاییدی بر اعمال و اعتقادات خود می زند و امام به او می فرماید به خدا سوگند، این [عقاید]، دین خداست که آن را برای بندگانش برگزیده است. پس بر آن، ثابت باش. خداوند، تو را بر طریق ثابت در زندگی دنیا و آخرت پایدار بدارد! شیخ صدوق این روایت را در کتاب امالی خود این چنین نقل می کند که حضرت عبد العظیم می گوید بر مولای خود علی بن محمد (امام هادی علیه السلام) وارد شدم. چون نظر ایشان بر من افتاد، فرمود: «خوش آمدی، ای ابوالقاسم! به راستی، تو از دوستان حقیقی ما هستی.

گفتم: ای پسر پیامبر! میل دارم دینم را بر شما عرضه بدارم، که اگر مورد پسند بود، بر آن ثابت باشم تا به لقای خداوند عزّ و جلّ برسم.

امام علیه السلام فرمود: عقائد خود را اظهار نما

گفتم: من معتقدم که خدای متعال، یکی است و مانند او چیزی نیست، و از دو حدّ ابطال و تشبیه، بیرون است. خداوند، جسم و صورت و عرض و جوهر نیست؛ بلکه اوست که اجسام را جسمیت داده و صورت‌ها را صورت بخشیده

و اعراض و جواهر را آفریده است . او پروردگار همه چیز و مالک و آفریننده پدیده‌هاست، و [عقیده دارم که] محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده او ، خاتم پیغمبران است و پس از وی تا روز قیامت، پیامبری نخواهد بود . شریعت وی، آخرین شرایع بوده و پس از او تا روز قیامت ، دینی نخواهد آمد . عقیده من در باره امامت، این است که امام پس از پیامبر صلی الله علیه و آله امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است و پس از او حسن و پس از وی حسین و سپس علی بن الحسین و سپس محمد بن علی و سپس جعفر بن محمد و سپس موسی بن جعفر و سپس علی بن موسی و سپس محمد بن علی علیهم السلام و پس از اینها، امام مفترض الطاعه، شما هستید.

در این هنگام، امام هادی علیه السلام فرمود: «و پس از من، فرزندانم حسن، امام است؛ لیکن مردم درباره امام پس از او، چه خواهند کرد؟»

گفتم: ای مولای من! مگر جریان زندگی امام پس از او، از چه قرار است؟

فرمود: «شخص امام بعد از فرزندانم حسن، دیده نمی‌شود و بردن اسمش بر زبان‌ها ممنوع است تا آن‌گاه که [از پس پرده غیبت] بیرون بیاید و زمین را از عدل و داد پر نماید ، همان‌طور که از ظلم و ستم پر شده است»

گفتم: [به این امام غایب هم] اقرار دارم و نیز می‌گویم: دوست آنان، دوست خدا و دشمن آنان، دشمن خداست ، طاعت آنان، طاعت خدا و نافرمانی از آنان، نافرمانی از خداست . من عقیده دارم که معراج، پرسش در قبر، بهشت، دوزخ ، صراط و میزان حقند ، و روز قیامت خواهد آمد و در وجود آن شکی نیست و خداوند، همه مردگان را زنده خواهد کرد . نیز عقیده دارم که واجبات، پس از اعتقاد به ولایت (امامت)، عبارت اند از : نماز ، زکات ، روزه ، حج ، جهاد ، امر به معروف و نهی از منکر.

در این هنگام، امام هادی علیه السلام فرمود: يا ابا القاسم! هذا و الله دينُ الله الذي ارتضاه لعباده

، فأتيت عليه ، ثبتك الله بالقول الثابت في الحياة الدنيا وفي الآخرة

ای ابوالقاسم! به خدا سوگند، این [عقاید]، دین خداست که آن را برای بندگانش برگزیده است. پس بر آن، ثابت

باش. خداوند، تو را بر طریق ثابت در زندگی دنیا و آخرت پایدار بدارد.^۶

دعای پایانی امام بعد از عرضه دین حضرت عبدالعظیم، نشان دهنده این است که ما به عنوان شیعه نباید خیالمان

راحت باشد. همین که ولایت اهل بیت علیهم السلام را قبول کردیم و اعمالی انجام دادیم دیگر کار تمام است. خداوند

در آیه دوم سوره عنکبوت می فرماید «أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ» آیا مردم گمان کرده‌اند،

همین که بگویند: ایمان آوردیم، رها می‌شوند و آنان مورد آزمایش قرار نمی‌گیرند؟ بلکه باید بر اعتقادات خود ثابت قدم

و استوار باشیم مخصوصاً در عصر غیبت امام زمان عج که به چشم ظاهر ایشان را نمی‌بینیم ولی امام عصر عج در

زیارت آل یاسین همین اعتقادات را به ما آموزش دادند که باید به چه چیزهایی اعتقاد داشته باشیم و بر آن ثابت قدم

بمانیم

زندگی حضرت عبدالعظیم به ما یاد می‌دهد که اگر می‌خواهیم مورد تایید و رضایت امام عصر خود قرار بگیریم

باید شیعه و فرمانبردار حقیقی حضرات معصومین علیهم السلام باشیم.